

tórica», on eren recollits els textos radiats, n'hi ha en abundància d'En Camós, sempre de tema inèdit i redactats damunt una ferma base documental. Dins la biblioteca «Barcelona y su Historia» publicà un *Retablo de la Barcelona pretérita* (1948). Aquesta tasca divulgadora de la història fou potser la seva activitat preferida, en la qual posà tot el seu entusiasme, la seva laboriositat exemplar i la seva constància, que mantingué fins on la seva feble salut li permeté.

I no podem oblidar, encara, tot el treball que En Camós enterrà a l'Arxiu Històric de la Ciutat, com la formació de la nòmina dels càrrecs i oficis de la ciutat des de l'any 1390 fins a finals del segle xv, l'ordenació i catalogació de les sèries de processos i d'ordinacions originals, la formació d'un índex onomàstic i topogràfic dels Llibres d'Antiguitats de la Catedral de Barcelona, la seriació de notícies referents als consolats d'Ultramar durant els segles XIII-XVII, la preparació de publicació de la Rúbrica d'Ordinacions de l'Arxiu, l'ordenació dels llibres de la Taula de Canvi i dels d'alguns gremis i confraries dipositats a l'Arxiu, i moltes d'altres empreses.

Per encàrrec del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de l'INSRITUT, En Camós portà a cap, també, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, una investigació sobre castells i viles fortificades medievals, i, més tard, una altra sobre la construcció de la Casa de l'Art Major de la Seda.

Lluís Camós i Cabruja fou un bon arxiver, un bon historiador i, per damunt de tot, un home essencialment, profundament bo. El seu treball era sempre fet amb cura, minucios, ordenat. L'Arxiu Històric de la Ciutat li deu molt.

L'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona l'havia elegit membre numerari, però no arribà a prendre possessió, tot i tenir escrit de temps el discurs d'ingrés (el qual ha estat publicat en el Butlletí de l'Acadèmia, vol. XXV, fasc. 1). En Camós moria a Barcelona el 22 de novembre de 1952.

A. DURAN I SANPERE

ADALBERT HÄMEL

* 1885 - † 1952

Amb la mort d'Adalbert Hämel l'hispanisme alemany ha sofert una gran pèrdua.

Aquest eminent estudiós havia nascut el 28 d'octubre de 1885 a Straubing (Baviera). Després de cursar Teologia durant uns pocs semestres a la Philosophisch-Theologische Hochschule d'Eichstätt, Hämel passà, fortament atret vers altres disciplines que el desviaren d'aquella primera vocació, a la Universitat d'Erlangen, en la qual inicià el seu aprenentatge de Filologia Moderna, i continuà aquests estudis a Würzburg, on féu l'examen d'Estat i, més tard, es doctorà, amb una tesi, redactada sota la direcció de Karl Vossler, sobre el Cid en el drama espanyol dels segles XVI i XVII.

Finida la seva formació universitària, Hämel ingressà com a professor en l'ensenyament secundari i explicà als gimnasys de Bayreuth, Forchheim, Kitzingen i Würzburg, successivament. A desgrat del temps escàs que les seves obligacions docents li deixaven lliure, prosseguí, amb una gran força de volun-

tat, el treball científic, i pogué habilitar-se, l'any 1921, a Würzburg, per a la docència universitària en Filologia Romànica. Dos anys més tard era designat professor a la mateixa universitat i el 1929 hi assolí l'ordinariat.

Fins al 1945, Hämel oferí a dolls la seva sòlida ciència i la seva immensa simpatia als estudiants de llengües i literatures romàniques de Würzburg. La vintena d'anys que l'illustre mestre explicà en aquesta universitat hi serà sempre recordada com una de les èpoques més brillants i més florents en els estudis de romanística. Durant el darrer lustre de la seva estada a Würzburg, Hämel ocupà el Deganat de la Facultat de Filosofia.

Els cruels bombardeigs a què l'aviació nord-americana sotmeté, a finals de la guerra, la ciutat de Würzburg, causaren la destrucció de la seva universitat i privaren el professor Hämel, com tants d'altres ciutadans pacífics, de la seva llar. La natural crisi que això havia de produir en un home de l'afinada sensibilitat del professor bavarès fou a poc a poc superada.

Els anys 1948 i 1949, Hämel els passà a Regensburg com a professor de la Philosophisch-Theologische Hochschule. El 1949, la Universitat d'Erlangen, la mateixa on havia començat els seus estudis de Filologia, el cridà als seus rengles, i Hämel hi estructurà de nou la seva vida acadèmica i científica. Al cap de tres anys, el dia 11 de desembre de 1952, un mes després d'haver llegit el seu discurs rectoral — els seus companys l'havien elegit Rector Magnífic per al curs 1952-53 —, un atac de cor el colpia mortalment.

Adalbert Hämel ha estat un dels primers filòlegs alemanys que s'han especialitzat en estudis hispànics. Sense deixar mai totalment de banda la literatura francesa moderna ni els temes de romanística general — cal només recordar els seus articles dedicats a Marot, Montaigne, Rousseau, Delavigne i Mérimée i als fonaments i significació de les cultures romàniques, per exemple —, el veiem interessant-se de bona hora pel teatre clàssic espanyol (com en la seva ja esmentada tesi doctoral i en els treballs dedicats, entre altres, a Juan de la Cueva i sobretot a Lope de Vega); o bé establint edicions crítiques (*Quixot*) o escolars (*Guerra de Granada*, de D. Hurtado de Mendoza; *Los milagros de nuestra Señora*, de Berceo) de textos castellans; o bé, encara, inventariant i comentant les publicacions alemanyes o espanyoles sobre literatura castellana (*Spanische Literatur bis zum Ausgang des 17. Jahrhundert im Lichte deutscher Forschung: Ein Rückblick und Ausblick*, «Germanisch-Romanische Monatschrift», XVI, 1928; *Hispanische Studien in Spanien: 1939-1949*, «Germanisch-Romanische Monatschrift», XXXII, 1951); o bé, en fi, resumint, per a ús dels seus deixebles, l'estat dels coneixements sobre la literatura espanyola i aplegant textos de lectura (*Spanisches Lehr- und Übungsbuch für höhere Lehranstalten sowie zum Selbstunterricht*, en col·laboració amb H. Böhm i K. Botzenmayer, Leipzig 1927; l'esquema de *Spanische Literaturgeschichte* dins el manual *Spanien*, Berlin 1927; *Lesebuch der spanischen Literatur des 19. und 20. Jahrhunderts*, Halle 1928; *Wesen und Werden der spanischen Literatur*, dins el *Handbuch der Spanienkunde* redactat per diversos especialistes, Frankfurt 1932). Hämel intervingué en la nova edició de la *Geschichte des neueren Dramas* de W. Creizenach, que en part reféu i completà, i tingué cura de la publicació de la traducció alemanya d'E. Vischer de la Literatura espanyola de J. Fitzmaurice-Kelly. Publicà, també, abundants recensions d'obres de tema hispànic dins les principals revistes filològiques.

Els treballs, però, en què Hämel ha mostrat amb un major relleu la seva vigorosa personalitat d'estudis són els dedicats a l'examen dels problemes que plantegen la *Historia Karoli Magni et Rotholandi* del Pseudo-Turpí i el *Liber Sancti Jacobi*, així com els poemes èpics francesos i espanyols relacionats amb Rotlan i amb el pelegrinatge a Sant Jaume de Galícia. Recordem, entre els més importants: *Eine neue Pseudo-Turpin-Hypothese*, «Philologisch-Philosophische Studien: Festschrift für Eduard Wechssler», Jena-Leipzig 1929; *Aus dem «Liber Sancti Jacobi» des Kapitulararchivs von Santiago de Compostela*, «Revue Hispanique», LXXXI, 1933; *Hieronymus Münzer und der Pseudo-Turpin*, «Zeitschrift für Romanische Philologie», LIV, 1934; *Arnaldus de Monte und der «Liber S. Jacobi»*, «Homenatge a Antoni Rubió i Lluch», I = «Estudis Universitaris Catalans», XXI, 1936; *Aus der Geschichte der Pseudo-Turpin-Forschung*, «Romanische Forschungen», LVII, 1943; *Überlieferung und Bedeutung des Liber Sancti Jacobi und des Pseudo-Turpin*, «Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften», 1950; *Die Rolandlegende des Pseudo-Turpin*, «Estudios Hispánicos: Homenaje a A. M. Huntington», 1952.¹

Hämel s'ocupà, en tots ells, de les diverses versions de la *Historia Karoli Magni* i intentà de fixar llur filiació i explicar els problemes de transmissió dels manuscrits que la contenen, empresa àrdua i plena de dificultats en la qual aconseguí d'establir un principi de claredat. Discutí, així mateix, els fonaments per a una edició crítica del Pseudo-Turpí, que havia preparat a poc a poc, però que la mort ha vingut a afollar abans que fos definitivament a punt per a la impremta.

No podem deixar d'esmentar, ací, en relació amb aquest tema, la col·lecció de «Pseudo-Turpin-Studien» que aparegueren sota la seva direcció.

L'any 1944, l'Acadèmia Bavaresa de Ciències el cridà a formar part de la seva secció Filosòfico-Històrica. Hämel pertanyia, també, com a membre corresponent, a diverses altres acadèmies alemanyes i estrangeres.

En complir l'il·lustre filòleg els seixanta-cinc anys, un grup d'amics i companys el felicitaren amb una miscel·lània, en manuscrit, de treballs lingüístics i literaris. Aquests estudis han estat recentment editats pel Seminari Romànic d'Erlangen com a «Gedächtnisschrift für Adalbert Hämel». Al davant d'ells és publicat el seu important discurs rectoral llegit en la Festa de la Universitat d'Erlangen del 4 de novembre de 1952, el qual versà sobre *Die romanischen Literaturen und der europäische Gemeinschaftsgedanke*.

La dedicació de Hämel a temes hispànics el dugué més d'un cop a visitar la Península Ibèrica. A Barcelona havia treballat a la nostra Biblioteca i a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Ultra la seva participació a la miscel·lània Rubió i Lluch, a què ja ha estat feta referència, havia iniciat darrerament la seva col·laboració als nostres «Estudis Romànics» amb una crítica, plena d'erudició i de valentia al mateix temps, de l'accidentada — i incorrecta — edició del còdex Calixtí del *Liber Sancti Jacobi* a cura de W. M. Whitehill i G. Prados.

L'estiu del 1950, en ocasió d'una conferència meua a la Universitat d'Erlangen, vaig tenir el goig de reveure el bon amic, que em manifestà el seu desig de tornar a Catalunya. Es proposava de fer-ho la primavera del 1953, aprofitant la celebració del Congrés de Lingüística Romànica a Barcelona. No

1. Una bibliografia completa d'Adalbert Hämel ha estat anunciada per al vol. V del «Romanistisches Jahrbuch».

pogué ésser així, puix que pocs mesos abans ens deixava per a sempre. El record de la seva gran erudició i del seu alt valor científic, però, perduraran en nosaltres, amb el record, també, de la seva bondat i de la seva simpatia.

R. ARAMON I SERRA

ELVIRA ZIMMER I RODRÍGUEZ

* 1894 - † 1952

Els qui foren lectors de la Biblioteca de Catalunya poc després de la seva inauguració, el 1914, recorden una jove bibliotecària, sempre somrient i amable, de mirada dolça i un poc miop, que parlava el català amb un accent foraster i que féu el servei a les tardes, l'hora de més neguit a la sala de lectura, fins a l'estiu del 1921. Va casar-se el 4 de juny d'aquell any amb el pedagog Eladi Homs i ens deixà amb una recança que tots compartírem.

Pertanyia al primer equip encarregat de l'organització de la Biblioteca. L'Escola de Bibliotecàries encara no existia i va ésser la mà de la senyora Verdaguer que va triar-la entre les alumnes del seu Institut de Cultura, en ésser consultada per l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.

El 1912, si no recordo malament, entrà a treballar-hi. Havia nascut a Londres el 25 de maig de 1894. Era filla d'un enginyer alemany. Per part de mare era néta de l'autor dramàtic i polític castellà Tomàs Rodríguez Rubí, romàntic en les lletres, on un temps compartí amb Zorrilla els grans èxits teatrals, i romàntic també en la noble i austera fidelitat amb què serví sempre els seus ideals. Elvira Zimmer es formà en una família bregada i endurida en la lluita per la vida i n'heretà el tremp i el coratge. Mai no li fallaren. Els mostrà a la Biblioteca en els temps heroics que prepararen la seva organització i, després, en la vida privada i familiar, quan les contrarietats i la malaltia acabaren per immobilitzar-la, relativament jove encara, fins a atuir-la el 29 de desembre de 1952.

Sabia l'alemany. A l'Institut de Cultura completà la seva formació en idiomes i perfeccionà pràcticament i gramaticalment el català sota el mestratge d'Emili Vallès. També va fer el Batxillerat.

Aquesta preparació i la que rebé en l'ambient familiar prop de la seva mare, dama molt cultivada i de gran delicadesa, estimularen l'eficàcia de la gran intuïció d'Elvira Zimmer en el seu treball a la Biblioteca. Hi fou un element valuosíssim i d'una activitat alegre i serena que infonia confiança als qui treballàrem amb ella.

Els pocs que ja quedem d'aquella primera època, en servarem sempre un fidel i enyorat record. Descansi en pau.

JORDI RUBIÓ

KARL FAUST SCHMIDT

* 1874 - † 1952

Karl Faust, tot i no essent un botànic en el sentit estricte del mot, esmerçà els trenta anys darrers de la seva vida en la creació del Jardí Botànic Mar-i-Murtra, de Blanes, en el qual arribà a cultivar prop de dues mil cinc-cents